

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Samverkan kring utvecklingssamtal - utifrån ett elevperspektiv

Johanna Höckersten och Helene Willén

LAU390

Handledare: Rauni Karlsson

Examinator: Karin Gustafsson

Rapportnummer: VT11-2920015

Abstract

Examensarbete inom lärarutbildningen

Titel: Samverkan kring utvecklingssamtal – utifrån ett elevperspektiv

Författare: Johanna Höckersten och Helene Willén

Termin och år: Vårterminen 2011

Kursansvarig institution: Sociologiska institutionen

Handledare: Rauni Karlsson

Examinator: Karin Gustafsson

Rapportnummer: VT11-2920015

Nyckelord: Utvecklingssamtal, samverkan, elevperspektiv, utveckling, delaktighet, Unikum.

Sammanfattning

Studiens syfte är att ur ett elevperspektiv undersöka hur samverkan kring utvecklingssamtal sker. Det är en empirisk kvalitativ studie där våra resultat baseras på relevant litteratur, två observationer av utvecklingssamtal och tio intervjuer av kvalitativ samtalskaraktär med elever i årskurserna 3 och 5. Den insamlade datan analyserades enligt Holme & Solvang (1997) i (Malmqvist, 2007) efter en helhetsanalysmodell.

Vi har utgått ifrån följande frågeställningar:

- Hur utformas ett utvecklingssamtal?
- Hur sker interaktionen mellan parterna under ett utvecklingssamtal?
- Hur formulerar eleverna sina tankar kring utvecklingssamtalets syfte?

Resultatet visar att de intervjuade eleverna är nöjda med den samverkan som sker under utvecklingssamtalet. Eleverna ser främst utvecklingssamtalet som ett informationsmöte mellan vårdnadshavare och lärare. Eleverna är med andra ord inte medvetna om utvecklingssamtalets huvudsakliga avsikt. I och med detta blir konsekvenserna att det framåtblickande utvecklingssyftet och teorin om samverkan kring utvecklingssamtal inte fungerar i praktiken.

Förord

Det här är en studie om hur samverkan kring utvecklingssamtal sker, utifrån ett elevperspektiv. Genom vår utbildning har vi förstått hur viktigt ett utvecklingssamtal är. Vi anser dock att det inte värdesätts tillräckligt mycket och att det inte finns särskilt mycket forskning om själva samtalet. Därför valde vi att försöka skapa oss en bild om hur utvecklingssamtalet sker och hur man arbetar med samverkan kring samtalet. Detta gjorde vi genom observationer och intervjuer med elever. Efter många timmar framför våra datorer och i litteraturens värld, sida vid sida men också enskilt har vi fått en inblick hur arbetet kring utvecklingssamtal sker. Vårt resultat presenterar vi i denna studie som också är ett vårt examensarbete.

Tack till våra intervjupersoner för att ni delade med er av era tankar till oss, och de klasslärare som öppnade upp sina klassrum för oss. Vi vill också tacka våra nära och kära som har stått ut med att höra ordet samverkan dag ut och dag in. Tack också till vår handledare Rauni Karlsson som har bidragit med kloka ord och stöttat oss i vår skrivprocess.

Helene & Johanna

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	5
1.2. Syfte och frågeställning	6
2. Bakgrund.....	7
2.1. Om styrdokument och utvecklingssamtal.....	7
2.2. Från kvartsamtal till utvecklingssamtal.....	8
2.3. Parternas betydelse och ansvar för utvecklingssamtalet.....	9
2.4. Utvecklingssamtal som redskap.....	10
2.5. Unikum som ett redskap för lärande och utveckling.....	10
2.6. Tidigare forskning.....	11
2.7. Att utgå från ett elevperspektiv.....	12
2.8. Teoretisk ram.....	12
3. Metod.....	14
3.1. Kvalitativ undersökning.....	14
3.2. Bakgrund till våra val av metoder och genomförandet.....	14
3.3. Genomförandet.....	15
3.4. Våra intervjufrågor.....	18
3.5. Urval och avgränsningar.....	18
3.6. Tillförlitlighet och giltighet.....	19
3.7. Etisk hänsyn.....	20
3.8. Analys av data.....	20
4. Resultat.....	22
4.1. Ett utvecklingssamtal.....	22
4.2. Interaktionen mellan inblandade parter.....	22
4.3. Elevers formulerade tankar kring utvecklingssamtal.....	23
5. Diskussion och slutsatser.....	25
5.1. Metoddiskussion.....	25
5.2. Resultatdiskussion.....	26
5.3. Slutsatser.....	28
5.4. Didaktiska konsekvenser.....	29
5.5. Vidareutveckling.....	29
6. Referenser och referenslista.....	31
6.1. Litteratur.....	31
6.2. Övriga referenser.....	32

Bilaga 1, Missivbrev

Bilaga 2, Medgivandeenkät

Bilaga 3, Intervjufrågor

1. Inledning

Hur utformas ett utvecklingssamtal? Hur sker interaktionen mellan parterna under ett utvecklingssamtal? Hur formulerar eleverna sina tankar kring utvecklingssamtalets syfte?

Att möta och samtala med människor är något vi gör varje dag, både som privatperson och i vår yrkesroll. Vi kan inte undgå att mötas, och i skolans värld är ett av de viktigaste mötena utvecklingssamtalet. Avsikten med ett utvecklingssamtal är att alla tre parter, elev, lärare och vårdnadshavare, ska ha möjlighet att överblicka utvecklingen i elevens lärande och dess sociala förmåga. Varje samtal ska utgå från det förra utvecklingssamtalets mål och blicka framåt mot nästa samtal och de nya uppsatta målen.

En god fungerande samverkan mellan skola och hem anser vi bör vara en självklarhet. Det är inte bara ett mål att sträva efter som styrdokumentet förespråkar. Samverkan mellan skola och hem är oerhört viktigt för att främja en trygg, utvecklande och god lärandemiljö för eleven. Samverkan måste fungera på alla nivåer som rör skolan och eleven. Vi anser att det måste finnas ett bra samarbete mellan skolan och hemmet, skolan som organisation, i arbetslaget, samt mellan elev och lärare.

Behovet och avsikten med denna studie är att undersöka hur samverkan kring utvecklingssamtal sker och kan utvecklas utifrån ett elevperspektiv. Litteratur och föreläsningar från tidigare kurser har lyft problematiken kring utvecklingssamtal. Begrepp som "dokumenthysteri" och "förpappring" kopplas numera samman med utvecklingssamtal.

Vårt examensarbete grundar sig till viss del på vår B-uppsats som handlade om samverkan kring förskola och hem. Vi fokuserar nu på samverkan inom skolans värld och utifrån elevens perspektiv. Efter att ha läst LAU325 och även tidigare kurser har vi blivit väldigt intresserade kring utvecklingssamtal. Just vad utvecklingssamtalet har för syfte och hur elever ser på detta samtal i relation till vad skolan som organisation och styrdokumentet ser som syftet med utvecklingssamtal. Den litteratur vi valt som relevant litteratur till vår studie är vald efter att vi bearbetat dem i tidigare kurser och fått tips av såväl föreläsare som seminarieledare. Litteratur och föreläsningar från tidigare kurser har lyft problematiken kring utvecklingssamtal. Därför vill vi undersöka och se hur tankarna kring samverkan och utvecklingssamtal och dess syfte stämmer överens och används och hur elevernas perspektiv på samverkan kring utvecklingssamtal ser ut.

Intentionen med vår studie är att undersöka om utvecklingssamtalets avsikt och dess samverkan stämmer överens med det ändamål som styrdokumentet och skolan vill uppnå genom utvecklingssamtal. Vår intention med denna studie är också att den skall resultera i ökad kunskap kring förhållningssätten till utvecklingssamtal. Vi vill fördjupa våra kunskaper kring utvecklingssamtal och på så sätt fördjupa våra kunskaper kring bedömning som är en del av vardagen i vårt yrkesliv som lärare. Målet är att bredda vår egen professionella kunskap kring utvecklingssamtal så att vi sedan i vårt yrkesliv kan föra denna samverkan på bästa möjliga sätt.

Vi anser att om vi kan se hur samverkan sker kring elever i samband med utvecklingssamtal kan vi i vår kommande yrkesroll vidareutveckla denna samverkan mellan lärare, vårdnadshavare och elev.

Vi är ute efter elevperspektivet därför kommer vi att fokusera på elevernas tankar och perspektiv och lyfta dessa genom intervjuer och observationer. Resultatet av vår studie tror vi kan ge en annan aspekt kring utvecklingssamtal än den nuvarande. Att samverkan kring

utvecklingssamtal behöver utvecklas och eventuellt omarbetas för att det skall kunna vara det ömsesidiga och framåtblickande samtal som styrdokumentet vill sträva efter.

1.2. Syfte och frågeställningar

Syftet med vår studie är att undersöka hur samverkan kring utvecklingssamtal mellan de berörda parterna sker, utifrån ett elevperspektiv. Vår intention är att se hur man i skolan och i våra utvalda situationer arbetar kring ett utvecklingssamtal.

I vår studie utgår vi ifrån följande frågeställningar:

- Hur utformas ett utvecklingssamtal?
- Hur sker interaktionen mellan parterna under ett utvecklingssamtal?
- Hur formulerar eleverna sina tankar kring utvecklingssamtalets syfte?

2. Bakgrund

I vår bakgrund redogör vi för utvecklingssamtals process från kvartssamtal till dagens utvecklingssamtal. Vi redogör också för vad styrdokumentet säger om utvecklingssamtal och dess syfte. Vad de olika parterna har för betydelse för samtalet och vad tidigare forskning säger och vilken teori vi har utgått från i vår studie. Vi presenterar även det webbaserade verktyget Unikum och dess betydelse för utvecklingssamtal.

Vår studie förhåller sig till den nya läroplanen Lgr11 istället för Lpo94, då det är Lgr11 som vi kommer att arbeta utifrån och denna börjar tillämpas 1 juli, 2011. Lpo94 och Lgr11 skiljer sig inte åt kring syftet med utvecklingssamtal och dess samverkan, men vi har valt att utgå från den senast aktuella och utgå från de senaste bestämmelserna.

Enligt Andersson (2001, s.27) har lärare idag större krav på sig än tidigare att samarbeta med hemmet. Det är inte alltid lätt att finna bra samarbetsformer med föräldrar. Många lärare har varit med om situationer då det har varit mycket problematiskt att förklara för föräldrar när deras barn har gjort något fel. Andersson (1999, s.27) anser att du som lärare skall kunna framföra negativ kritik på ett bra och konstruktivt sätt utan att trampa någon på tårna. Det är väldigt lätt att föräldrarna känner att det blir en anklagelse i stället för information. Samverkan mellan skolan och hemmet måste fungera för att eleven ska nå sina mål, både socialt och kunskapsmässigt (Andersson, 2001, s.28).

För att kunna se hur denna samverkan sker och kan vidareutvecklas på bästa sätt, samt se om utvecklingssamtals intentioner stämmer överens med dess organisatoriska syfte har vi valt att fokusera på elevperspektivet. Elevperspektivet anser vi ger oss den inblick och det perspektiv för att se om samtals karaktär speglas av jämlikhet, ömsesidighet, förtroende och framåtblickande som utvecklingssamtal skall stå för (Skolverket, 2001b).

Enligt Hofvendahl (2010) i (Lundahl & Folke-Fichtelius, 2010) så genomförs det drygt 2,6 miljoner utvecklingssamtal under loppet av ett år i Sveriges skolor. Utvecklingssamtal är en enorm apparat, ändå ligger forskningens fokus kring utvecklingssamtal på vad som anses om utvecklingssamtal, inte vad som egentligen sägs, dvs. själva samtalet. Fokus ligger på arbetet före, under och efter samtalet som består av pappersarbete och det praktiska upplägget av samtalet. Grunden till våra tankar kring vår studie bottnas bl.a. i liknande tankar som Lundahl & Folke-Fichtelius (2010), där det framkommer att det saknas mycket forskning kring själva samtalet och dess utförande.

2.1. Om styrdokument och utvecklingssamtal

Samtalet skall stå för utveckling, jämlikhet, ömsesidighet, förtroende och framåtblickande. För att detta samtal skall kunna fungera krävs en god fungerande samverkan mellan skola och hem, och framförallt mellan deltagande parter i samtalet. Skolans uppdrag kring samverkan mellan skola och hem enligt Lgr11 (s.9) är följande:

Skolan ska i samarbete med hemmen främja elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare.

Enligt Grundskoleförordningen, (1994;11 94 kap 7, 2 §), skall lärare, elev och vårdnadshavare ha ett utvecklingssamtal om hur elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling bäst kan stödjas. Informationen vid utvecklingssamtal ska grunda sig på en utvärdering av elevens utveckling i relation till målen i läroplanen och kursplanerna.

Överenskommelser mellan läraren, eleven och elevens vårdnadshavare vid utvecklingssamtalet ska alltid dokumenteras i utvecklingsplanen.

Lgr11 tar upp att det är skolans mål att varje elev skall utveckla ett allt större ansvar för sina studier och utveckla en förmåga att själva bedöma sina resultat. Riktlinjerna från styrdokumentet är att läraren genom utvecklingssamtal och den individuella utvecklingsplanen skall främja elevernas kunskapsmässiga och sociala utveckling (Lgr11 kap 2.7.)

Detta utdrag är taget från kommunens hemsida och behandlar kommunens egna riktlinjer kring elevers utveckling och omdömen skrivs det. Av etiska skäl anger vi ej kommunens namn.

Minst en gång per termin ska eleven, elevens vårdnadshavare och lärare träffas och ha ett så kallat utvecklingssamtal enligt Grundskoleförordningen. Samtalet grundar sig på en utvärdering av elevens utveckling i förhållande till de mål som finns i läroplan och kursplaner.

Vid utvecklingssamtalet får du och ditt barn få tydlig information om barnets kunskapsutveckling. Tillsammans med barnets lärare diskuterar ni hur hennes eller hans fortsatta lärande kan stödjas och stimuleras. Det som du, ditt barn och läraren kommer fram till är viktigt för det fortsatta skolarbetet, dokumenteras i ditt barns individuella utvecklingsplan, IUP. Skriftliga omdömen ges från årskurs 1.

2.2. Från kvartsamtal till utvecklingssamtal

Efter en reform hösten 1995, (Skolverket 2001b), som skulle medföra nya kvaliteter i kontakten mellan skola och hemmet infördes nya bestämmelser att alla lärare skall hålla utvecklingssamtal med elever och vårdnadshavare. Till skillnad från utvecklingssamtalens föregångare kvartsamtalen är de nya nyckelorden numera jämlikhet, ömsesidighet, förtroende och framåtblickande. Utvecklingssamtalet skall inte förväxlas med kvartsamtalet som i huvudsak var en muntlig uppföljning av hur det har varit. Det skall heller inte vara ett planeringssamtal utan skall fungera som en dynamisk process som engagerar, aktiverar och stimulerar (Kihlbaum-Larsson, Vingren, Bohlin, Elblaus, Holmkvist & Löwbeer, 1995, s.4-5). Samtalets fokus flyttade från bedömning och redan gjorda prestationer till att nu blicka framåt, fokus riktas nu på elevens utveckling (Skolverket, 2001b).

Utvecklingssamtalet blir troligen i högre grad än kvartsamtalet, en arena för samtal om hur eleven förhåller sig till dessa mål och hur eleven skall arbeta för att uppnå målen (Adelswärd, Evaldsson, Reimers, 1997, s.33-34)

Kvartsamtalen låg som en sammanfattning i slutet av terminen och kunde avslutas utan att deltagande parter var överens om fortsatt inriktning eller utveckling för eleven. Dagens utvecklingssamtal ses som ett medel mot målstyrningen och ingår därför i arbetsprocessen (Buckhøj-Lago, 2000, s.21.)

En gång varje termin skall vårdnadshavare, elev och lärare/klassföreståndare ha ett utvecklingssamtal. Ett samtal som skall handla om hur eleven har det i skolan, hur det går i de olika skolämnena och hur eleven kan utvecklas och lära sig mer, både kunskapsmässigt och socialt. I samband med utvecklingssamtalet får eleven ett skriftligt omdöme. Ett skriftligt omdöme är inget betyg, utan är en bedömning av vad eleven hittills har lärt sig i de olika ämnena. De skriftliga omdömena hjälper att se elevens utveckling från t.ex. tidigare utvecklingssamtal. Ett utvecklingssamtal skiljer sig från andra samtal då det är ett samtal som

är planerat, förberett och följer en bestämd mall. Förberedelserna skall ge en god kvalitet på samtalet, (Jönsson, 2004, s.11-12).

Enligt Kihlbaum-Larsson m.fl. (1995, s.5) skall utvecklingssamtalet bestå av tre delar för att samverkan mellan inblandade parter skall fungera på ett så tillfredställande sätt som möjligt för elevens utveckling. Detta så att samverkan kan möjliggöras.

- Insikt – eleven skall få en förståelse för sin egen kapacitet och sina möjligheter.
- Utsikt – eleven skall få en så verklig bild som möjligt av de möjligheter som finns för just honom/henne.
- Avsikt – eleven skall få göra sig hörd och få vara delaktig i samverkan kring vad som krävs för att nå det personliga målet.

Utvecklingssamtalet utgår från skolans ansvar för elevens utveckling. Samtalet skall leda till en ömsesidig, framåtblickande och långsiktig plan och samtalet bör präglas av jämlikhet. Utvecklingssamtalet skall ses som en del av lärandet (Skolverket, 2001b). Det är viktigt att dessa handlingar inte innehåller uppgifter som kan vara känsliga för eleven om de kommer ut. Då både skriftliga omdömen och individuella utvecklingsplaner är allmänna handlingar. Det innebär att handlingarna måste lämnas ut till den som ber om dem (Skolverket, 2009).

2.3. Parternas betydelse och ansvar för utvecklingssamtalet

Avsikten med ett utvecklingssamtal är att alla tre deltagande parter, elev, lärare och vårdnadshavare, ska ha möjlighet att överblicka utvecklingen i elevens lärande och dess sociala förmåga. Varje samtal ska utgå från det förra utvecklingssamtals mål och blicka framåt mot nästa samtal och de nya uppsatta målen (Skolverket, 2009).

Det är rektorns ansvar att alla lärare har ett utvecklingssamtal med sina elever och att vårdnadshavarna får information om sina barns kunskapsutveckling och skolsituationer. Det är lärarens ansvar att genomföra utvecklingssamtalet och skriva den individuella utvecklingsplanen, IUP. Vårdnadshavare ansvarar endast för att delta i utvecklingssamtalet. Alla parter måste dock komma väl förberedda till samtalet, detta genom att använda sig av Unikum. Efter utvecklingssamtalet sammanfattar läraren det som vårdnadshavare, elev och lärare/klassföreståndare gemensamt har kommit fram till i elevens individuella utvecklingsplan (Skolverket, 2001b).

Kjell Lund ifrågasätter i en publikation från Skolverket (2001b) om hur delaktiga alla parter är under ett utvecklingssamtal. Skolan ser lärarens och elevens medverkan som en självklarhet, medan föräldrarnas ses som en passiv deltagare. Lund (Skolverket, 2001b) menar på att internationell forskning visar hur viktig samverkan mellan hem och skola är för barns utveckling och goda resultat i skolan. Därför är det viktigt att föräldrar får möjlighet att bli införstådda i skolans arbete och elevernas lärandeprocess. Hur skall det goda samtalet med jämbördiga parter kunna föras om inte alla är införstådda med samtalets syfte och vet vilka skolans mål är? För att föräldrar och elever skall känna sig delaktiga krävs det att läraren känner sig trygg i sin roll och hantering kring utvecklingssamtalet (Skolverket, 2001b.)

Hur kan läraren leda samtal så att eleven kan formulera sina egna mål och åtaganden och så att föräldrarna involveras i läroprocessen? Hur finna de bästa formerna som fungerar för alla parter i samtalssituationen? (Skolverket, 2001 B.)

2.4. Utvecklingssamtal som redskap

Ordet utveckling har många olika betydelser. Enligt Kihlbaum-Larsson m.fl. (1995, s.3-4) har utvecklingssamtalet traditionellt i första hand varit ett redskap inom näringslivet för att öka individens engagemang och därmed effektivitet. Från näringslivet har utvecklingssamtalet sedan spritt sig till skolans värld med syftet att öka elevernas engagemang och intresse för deras sina studier. Kihlbaum-Larsson m.fl. (1995, s.20-26) skriver också att det finns många faktorer som påverkar ett utvecklingssamtal och själva samtalet. Det krävs ett visst förtroende mellan deltagande parter för att få ett djup i samtalet. Även den fysiska miljön påverkar och hjälper samtalet att starta.

I läraren och elevens vardag pågår samtal varje dag i olika former. Utvecklingssamtal är ett av de många viktiga samtalen som förs mellan lärare och elev. Utvecklingssamtalens betydelse beror på skolans förhållningssätt mot samtalet. Hur och på vilket sätt använder sig skolan av utvecklingssamtalet? (Skolverket, 2001b). Detta är avgörande för hur utvecklingssamtalet används som redskap gentemot elevernas utveckling.

2.5. Unikum som ett redskap för lärande och utveckling

Från och med 2006 är det obligatoriskt med individuella utvecklingsplaner, IUP, för alla barn i grundskolan. Traditionellt sett har man arbetat med pappersbaserade metoder men i vår kommun arbetar man med Internet istället, och det webbaserade verktyget Unikum (www.unikum.net).

Ett växande redskap som idag används i över 40 kommuner i Sverige inför, under och efter utvecklingssamtalet är det webbaserade verktyget Unikum. Unikum är ett verktyg för individuella utvecklingsplaner, IUP, mål och blogg på webben. Verktyget följer Skolverkets allmänna råd för IUP och skriftliga omdömen. Unikum kan nås av elever, föräldrar, lärare och skolledare när de vill då det ligger på webben (www.unikum.net).

Unikums funktion är att lärare, föräldrar och elever läser och skriver om elevens utveckling och måluppfyllelse. Ett av målen med Unikum är att det skall ge ökad delaktighet från elever och föräldrar. Det skall vara enklare att kunna koppla skolans arbete till de nationella målen och man skall kunna följa en röd tråd under elevens skolgång från förskola till gymnasium. Ett annat mål är att arbeta fram fungerande metoder och webbverktyg för mål, planering och elevdokumentation genom tät samverkan mellan flertalet organisationer så som kommuner, skolor, elever och föräldrar över hela landet. De många utvärderingar som gjorts av användande kommuner är tydliga. Unikum ger ökad delaktighet från alla, synliggjord utveckling, bättre koppling till målen, en röd tråd och sparad tid, (www.unikum.net.)

Tanken enligt Unikum (www.unikum.net) är att ungefär fyra veckor innan utvecklingssamtalet kommenterar eleven de punkter som står i Unikum. Eleven beskriver sig själv, sina intressen och var denne står inom de olika kunskapsområdena så som matematik och svenska. Därefter kommenterar läraren och ger svar på elevens reflektioner och ger respons på var eleven befinner sig kunskapsmässigt i förhållande till skolans mål. Här ges även chansen till föräldrarna att kommentera både elevens och lärarens syn. En av fördelarna med Unikum är att under utvecklingssamtalet kan samtalet fokusera på framåtblickande utveckling då omdömen och övriga frågor finns tillgängliga redan innan samtalet på Internet. Efter samtalet kommenterar föräldrarna sina synpunkter i IUP:n. Genom Unikum ges då en tydlig bild av hur arbetet mot skolans och Skolverkets mål går (www.unikum.net).

IUP är en offentlig handling precis som betygen. Om någon vill använda offentlighetsprincipen för att få ta del av en individuell utvecklingsplan får de vända sig till

rektorsexpeditionen. Rektor tar ställning till om utlämnande av IUP-n skulle skada barnet, och i så fall lämnas den inte ut (www.unikum.net).

2.6 Tidigare forskning

Finns det goda samtalet för eleven?

Enligt Lisa Asp-Onsjö, (föreläsning, 31 januari 2011) så är det idag en slags "dokumentationshysteri" i dagens samhälle och skola. Allt skall dokumenteras med bakgrunden till det att det skall främja utveckling.

Ordet utvecklingssamtal innebär utveckling, det föresätter att det finns något att utveckla, något som skall bli bättre (Granath, 2008, s.29). Utvecklingssamtal och den dokumentation som sker under samtalet är menat från skolan och styrdokumentet att de skall bidra till att varje elev utvecklar större ansvar för sin egen skolgång och utveckling. Det är dock viktigt att inte glömma den sårbarhet som ett utvecklingssamtal för med sig (Lisa Asp-Onsjö, föreläsning, 31 januari 2011). Utvecklingssamtalet skall vara ett ömsesidigt åtagande och samarbete, men egna erfarenheter och referenser från både litteratur och tidigare kurser vittnar om något annat. Granath menar att vid utvecklingssamtal är "Det förväntade kravet på samarbete implicerar dessutom kravet att eleven förmår presentera sig som en individ som vill samarbeta" (Granath, 2008, s.29.)

Lars-Åke Kernell (föreläsning, 4 februari 2011) menar att elever, föräldrar och lärare har många tankar och uppfattningar om skolans roll kring barnens utbildning och utveckling. Lärarna utgår från läroplaner och kursplaner medan föräldrar oftast utgår från egna erfarenheter. Enligt Kernell skall mycket tid läggas på att få eleverna att förstå vitsen med det arbete de utför i skolan. De skall förstå skolans syfte för att öka deras motivering. På så sätt avlastas utvecklingssamtalet på dess eventuella "tunga" samtal om förklaringar, syfte och framåtblickande kring skolans roll. Kernell pratar även om förberedelser inför samtalet, att utforma ett formulär för ämnen som både läraren, elever och dess vårdnadshavare vill lyfta under samtalets gång. Man får dock inte glömma att under samtalet även ta upp de aspekter som är relevanta för elevens utveckling i skolan. Man bör undvika att låta samtalets gång följa en "checklista." Enligt Kernell bör utvecklingssamtalet ledas av läraren, och samtidigt inte se till att någon deltagande part tar för stort utrymme och dominerar samtalet. Det får inte bli "vi" och "dem" (Lars-Åke Kernell, föreläsning, 4 februari 2011.)

Hofvendahl (2010) i (Lundahl & Folke-Fichtelius, 2010) menar att utvecklingssamtal är en företeelse som alla kan relatera till och att verksamheten kring utvecklingssamtalen har "förpapprats". Med det menar han att dagens utvecklingssamtal numera lägger stor fokus på de papper och de dokument som ett utvecklingssamtal kräver både före, under och efter ett samtal. Vi frågar oss då om inte detta ger negativa konsekvenser för samverkan kring utvecklingssamtal? När samtalstiden på ett utvecklingssamtal går åt till att granska, jämföra och fylla i papper, även om det nu är webbaserade papper. Det är dessutom mycket arbete för en vårdnadshavare som generellt agerar som åskådare vid utvecklingssamtalet. Hofvendahl (2010) i (Lundahl & Folke-Fichtelius, 2010) menar att konsekvensen av detta fokus på dokumenten blir att det på så sätt inte uppkommer något samtal kring omdömena, det bjuds inte in till någon diskussion eftersom dokumentationens röst talar högst. Eleven får enbart utrymme för att ge bekräftelse av den information som samtalet och lärare lyfter.

2.7. Att utgå från ett elevperspektiv

Elevperspektivet ger oss den inblick och det perspektiv kring utvecklingssamtals karaktär. Samtalets karaktär skall speglas av jämlikhet, ömsesidighet, förtroende och framåtblickande, detta enligt Skolverket (2001b.)

När man utgår utifrån ett barnperspektiv måste perspektivet innehålla barnens perspektiv (Montgomery & Qvarsell 2001 s.103-104). När man utgår från barns perspektiv är det viktigt att tänka på att man kan företräda barnens värld eller barnens egna röster. I vår studie sker detta genom elevintervjuer där barnens röster och tankar lyfts (Johansson & Pramling-Samuelsson, 2003, s.1.) Barns perspektiv kan ge en alternativ bild av en händelse som vuxna har. Elevperspektivet blir det medel vi använder oss av för att förstå utvecklingssamtalet och dess samverkan utifrån barnens tillvaro (Qvarsell 2001 s.103-104).

2.8. Teoretisk ram

Samverkan är grogrunden för att en god lärandemiljö med möjligheter att ge eleverna en god utveckling och ett gott lärande skall kunna ske. Centrala begrepp för vår studie från det sociokulturella perspektivet är miljö, samtal och kontext (Claesson, 2002). Det sociokulturella perspektivet lägger fokus på sammanhanget och miljön och förespråkar att vi lär oss i den miljö vi befinner oss. Den kontext vi befinner oss i, påverkar vårt kunskapsintagande och lärandeutveckling (Claesson, 2002, s.29). Därför anser vi att vår forskning kring samverkan och utvecklingssamtal utgår från ett sociokulturellt perspektiv då samverkan handlar om det goda miljöskapandet och dess vikt och betydelse vid utveckling och inläring (Claesson, 2002, s.30). Läroplanerna säger att utvecklingssamtalet tillsammans med de samtal som sker i vardagen mellan lärare och elev är en del av lärandeprocessen. Vygotskij och det sociokulturella perspektivet förespråkar att kunskap uppstår i möten och samtal med andra (Skolverket, 2001b).

När det kommer till teorier kring vikten av bra samtal finner vi även stöd från systemteorin, som lyfter vikten av att tänka på hur mycket ett möte och samtal, och även ett utvecklingssamtal påverkar eleven och även föräldern. Systemteorin är en teori som täcker stora områden och vi har valt att utgå ifrån Bronfenbrenners utvecklingsekologiska systemteori (Imsen, 2009, s.72-73)

Andersson (2000, s.19-21) skriver att systemteorins grundtankar är att man ser människans handlingar och problem som något som sker i interaktion och samspel med andra människor. Detta lyfter vikten av en fungerande samverkan och därmed fungerande samtal.

Vid ett utvecklingssamtal måste alla inblandade parter vara medvetna om att alla parter har olika bakgrunder och ta hänsyn utifrån detta så att en god fungerande samverkan kan möjliggöras. Inom systemteorin tänker man att världen runt omkring oss människor som individer består av ett antal olika system, t ex familj, vänner och skola. Alla system påverkar varandra och en person kan ha olika roller för varje system man är delaktig i. Man är t.ex. dottern, eleven och kompiserna etc. Att tänka systematiskt innebär att se världen som en helhet, där allt hänger ihop (Öquist, 2003, s.129). Det är betydligt mer än skolan som cirkulerar runt eleven. Är skolan och läraren medveten om detta, att eleven omges och är verksam i flera system än skolan, är det enligt systemteorin ytterligare en anledning för att eftersträva goda relationer, samtal och god samverkan. Då man ser helheten och att systemen påverkar varandra (Öquist, 2003). Bronfenbrenner menar att om man skall kunna förstå och se barns utveckling måste man se till alla de olika situationer och sammanhang som eleven är en del av (Imsen, 2009, s.72-74.)

3. Metod

Vår forskning är en empirisk studie där vi utgår ifrån kvalitativ forskning som är baserad på kvalitativ empiri. Vårt syfte är få en djupare förståelse för samverkan kring utvecklingssamtal, ur ett elevperspektiv. För att besvara våra frågeställningar har vi utgått från följande metoder: Direktobservationer, samtals intervjuer och relevant litteratur (Esaiasson m.fl., 2003/2007). Vi har intervjuat elever i årskurs 3 och 5 och valt att använda oss av fiktiva namn, då vi tar hänsyn till respondenternas anonymitet och integritet.

3.1. Kvalitativ undersökning

Vår studie är en empirisk undersökning. En empirisk undersökning innebär att vårt resultat kommer att vara grundat på våra egna erfarenheter, där vi har gjort undersökningar av verkligheten (Esaiasson m.fl., 2003/2007, s.17). Våra erfarenheter är baserade på våra val av metoder. En kvalitativ studie syftar till att samla in data där uppgifter om tankar och upplevelser ges, till skillnad mot en kvantitativ studie som syftar till att mäta resultat och göra dessa generaliserbara (Björkdahl Ordell, 2007 i Dimenäs 2007)

Vi utgår ifrån kvalitativ forskning där arbetet går ut på att ta fram det väsentliga innehållet kring utvecklingssamtal och dess samverkan och den kontext det ingår i (Esaiasson m.fl., 2003/2007, s.220 + s.237). De svarande i vårt arbete fungerar inte som vittnen om hur verkligheten är eller hur arbetet på skolor om samverkan kring utvecklingssamtal sker generellt utan är enbart till för vårt examensarbete och belyser hur arbetet sker på den valda skolan. Respondenternas uppfattning kan inte ses som varken sanna eller falska och det är just deras egna tankar och uppfattningar om samverkan kring utvecklingssamtal som vi vill belysa. Därför kan inte undersökningen ses som en informantundersökning där svarspersonernas tankar och tyckande ses som sanning om verkligheten Esaiasson m.fl., (2003/2007 s256.)

Enligt Starrin (1994 s.21) handlar kvalitativa studier och uppgifter om egenskapen eller karaktären hos någonting, inte om mängden av egenskaper hos någonting. Starrin skriver att den kvalitativa analysen därför inriktas på att undersöka egenskaper hos fenomen. Starrin skriver även vidare att:

”... målsättningen med en kvalitativ analys /.../ att identifiera ännu okända eller otillfredsställda kända företeelser, egenskaper och innebörder. Den kvalitativa analysen är därmed att betrakta som en *företeelse-, egenskaps- och innebördssökande analys – FEI-sökande analys*. Den FEI-sökande analysen har som mål att identifiera a) variation, b) strukturen och/eller c) processen i den identifierande företeelsen, egenskapen eller innebörden” (Starrin, 1994, s.21.)

3.2. Bakgrund till våra val av metoder och genomförandet

Vi har valt att använda följande metoder för att besvara våra frågeställningar: Observationer, intervjuer och relevant litteratur till vår studie och vårt examensarbete om samverkan kring utvecklingssamtal med fokus på elevperspektivet.

Enligt Hofvendahl (2010) i (Lundahl & Folke-Fichtelius, 2010) så har majoriteten av forskare inriktat sig på att göra intervjuer och enkätstudier. Med dessa metoder så visas endast en bild om vad som anses om samtalet och dess utförande. Vi anser för att vi skall kunna få fram det perspektiv vår studie eftersträvar, vilket är elevperspektivet valde vi att använda oss av observationer och intervjuer istället för enkäter och intervjuer. Vi anser för att vi skall kunna få fram det perspektiv vår studie eftersträvar, vilket är elevperspektivet, valde vi att använda

oss av observationer och intervjuer istället för enkäter och intervjuer. Vår studie grundar sig på samtal och observationer då vi vill åt elevernas tankar och perspektiv kring utvecklingssamtal och dess samverkan. Det är inget som en enkätundersökning kan bidra med, då en enkätundersökning oftast har frågeställningar som inte ger utrymme för egna tankar eller reflektioner. Svarsalternativen kan vara ledande eller enbart bestå av Ja eller Nej frågor. En annan nackdel med en enkätundersökning är svårigheterna med att bryta ner frågorna så att alla svarande får samma förståelse för frågeställningen, då termer tolkas olika från person till person. En enkätundersökning lämpar sig mer när man inte är ute efter de svarandes egna tankar och ens studie är beroende av statistikredovisning. Enkät är ett sätt att samla in information och data som lämpar sig vid en kvantitativ studie (Björkdahl Ordell, 2007, i Dimenäs 2007).

Våra val av metoder kompletterar varandra och valet av observationer och intervjuer med eleverna och valet av dessa ger oss en viss inblick i hur samverkan kring utvecklingssamtal sker.

3.3. Genomförandet

Då utvecklingssamtal sker en gång per termin och de inte skulle ske i samband som vår studie skulle utföras valde vi att redan i höstas observera två utvecklingssamtal, som vi nu följer upp med intervjuer med elever. För att få ta del av så många synpunkter och tankar som möjligt har vi valt att intervjua fler elever än vad vi har observerat, då det är elevernas synpunkter som vår studie utgår ifrån och bygger på. Vi har utgått från två elevgrupper från samma skola och samma årskurser likt de utvecklingssamtal vi har observerat för att få en så rättvis bild som möjligt av den valda skolans och situationens arbetssätt. Inför våra observationstillfällen diskuterade vi med berörda klasslärare och dessa hjälpte oss nå ut med information till föräldrar och elever. Flera samtal hade redan genomförts, vilket resulterades i att vi deltog vid två tillfällen.

Observationer

Våra observationer är empiriskt utförda och analysen av observationsdata liknar i stor utsträckning analysen av andra kvalitativa data som samlats in under vår studie, som t.ex. samtalsintervjuer (Esaïasson m.fl., (2003/2007 s.352 +356). Att använda observationer som metod i en studie har som vi tidigare tagit upp sina nackdelar. Hur vet man egentligen vad man bedömer och observerar? Det handlar om att som observatör använda sitt omdöme på bästa sätt och vara försiktig vid svårfångade faktorer. Ett sätt att öka validiteten av observationen är att arbeta tillsammans och tänka kritiskt mot sina källor, att fråga sig själv, hur trovärdig är mitt val av källa till min studie? Esaïasson m.fl., (2003/2007 s.355). Våra enskilda samtalsintervjuer ser vi har fungerat som ett komplement till våra observationer och givit oss den helhetsbild och tankar kring utvecklingssamtal och samverkan som vår studie eftersträvar. Esaïasson m.fl., (2003/2007 s.258) tar upp att direktobservationer sällan används som enda datainsamlingsmetod och därför ofta fungerar som ett komplement och redovisning till slutresultatet.

Att observera handlar om att använda sig av kroppen som redskap för att med egna ögon ta del av miljön och skapa sig en egen bild av hur ett utvecklingssamtal går till praktiskt. Observation är också ett verktyg för att undvika andrahandsinformation som kan ske vid till exempel en intervju eller samtal, då dessa är influerade av eget tyckande och förhållningssätt. Vid observationerna deltog vi båda. Observationer lämpar sig också för att studera det som kan vara självklart och på så sätt inte nämns vid samtal eller intervju. Nackdelen med

observationer är att det säger ingenting om tankarna och handlingarna bakom utförandet och dess intentioner (Esaiasson m.fl., (2003/2007).) Vid våra observationer valde vi att anteckna för hand och inte använda oss av en bandspelare. Fördelen med att använda sig utav bandspelare är att man får en detaljerad och obearbetad information utan att det kräver särskilt mycket arbete från vår sida. Nackdelarna med att använda sig av bandspelare är att det kan vara svårt att fånga upp alla ljud och man går miste om viktig information som t.ex. kroppsspråk. Vid återberättande av observationer försöker man berätta vad som händer utan att värdera och istället göra tolkningar i efterhand när all information är insamlad. Vid observationer är det viktigt att tänka på att man som observatör ibland kan se det man vill se, även om det inte sker eller finns. Även observatörens iakttagelseförmåga påverkas av faktorer som trötthet och humör som påverkar tolkningarna och resultatet (Rubinstein Reich & Wesén 1986 s.16-19)

Vi valde att börja med direktobservationer (Esaiasson m.fl., 2003/2007) dvs. vi observerade på plats för att med egna ögon få en helhetsbild av hur ett utvecklingssamtal går till i praktiken på den valda skolan. Under observationerna valde vi att använda oss av ett löpande protokoll, det innebär att man i samtid med observation skriver ner vad man ser och erfar, (Kihlström 2007 i Dimenäs 2007). Därefter tillförde vi egna noteringar och reflektioner och sammanställde dessa vid transkribering, detta för att få en helhetsbild av de observerade situationerna. Efter transkriberingen påbörjades analysen av den insamlade datan, enligt en helhetsanalysmodell (Holme & Solvang 1997 i Dimenäs 2007). Vi försökte skapa oss en helhetsbild och förstå oss på vad vi observerat, samtidigt som vi letade efter mönster och teman.

Intervjuer

Som uppföljning på observationerna har vi valt att intervjua de barn som deltog i de utvecklingssamtal vi observerade. Vi har valt att intervjua fler elever än vad vi har observerat, detta för att få ta del av så många synpunkter och tankar som möjligt. Detta för att få en djupare insikt kring verksamhetens arbete och bakomliggande tankar kring utvecklingssamtal och hur samverkan sker kring detta arbete. Vi vill också få en helhetsbild av hur man arbetar och förhåller sig till samverkan kring utvecklingssamtal. Vi valde att spela in intervjuerna och sedan transkribera dessa för eget bruk till vår studie. För att få fram bästa möjliga samtal och se till elevens välbefinnande valde vi att utföra en provintervju. Vi var båda delaktiga under provintervjun och där upplevde vi att vår respondent blev hämmad av den hierarkiska situationen. Vi upplevde att samtalet mer utgjordes av oss intervjuare och barnets delaktighet framkom inte, det goda samtalet uteblev. Detta gjorde att vi valde att utföra kommande intervjuer enskilt för att skapa största möjliga trygghet för våra respondenter. Vi upplevde att det gav ett bättre samtal genom att sitta ensam med sin respondent. Vanligast är att man är två vid en intervju, så den ena kan ställa frågor och den andra föra anteckningar. Här menar Kihlström dock på att man måste diskutera från fall till fall, eftersom det beror på den person som blir intervjuad om det känns hämmande att ha två personer närvarande (Kihlström 2007 i Dimenäs 2007).

Vi använder oss av samtalsintervjuer (Esaiasson m.fl., 2003/2007) det innebär att samtalsformen är utformad efter respondenten och de får med egna ord förklara sina resonemang. Jämförelsevis med en frågeundersökning finns det inga fasta svarsalternativ, därför ansåg vi att samtalsintervjuer lämpade sig bäst för vår studie. Vi vill ha elevernas egna tankar och inte några förutbestämda eller styrda svarsalternativ. Samtalsintervjuundersökningar kan ge oväntade och otippade svar som kan vara till stor nytta

kring det fortsatta arbetet. Vid samtalsintervjuer är det inte personerna i sig utan deras personliga tankar som står i centrum för vår studie.

De elever vi intervjuar går i årskurserna 3 och 5. Intervjuerna sker genom individintervjuer. Med de enskilda intervjuerna är vår tanke att vi ville göra en mer ingående intervju för att komma åt de tankar hos eleverna som inte framkommer vid observationer. Intervjuer med barn kan ge oss information kring hur de uppfattar en situation, i den studies avseende, hur de upplever utvecklingssamtalet och dess samverkan mellan de iblandade parterna.

Rubinstein Reich & Wesén (1986, s.57) menar att genomförande av barnintervjuer kräver en hel del arbete och planering. De menar att barn skall intervjuas enskilt eller högst 2-3 tillsammans, och att man skall välja en tidpunkt då man inte riskerar att bli störda. Vid intervjuer med barn kan man ha förutbestämda frågor klara, men det är viktigt att vara lyhörd för barnens svar. Uppföljning av frågorna bör ske så att det snarare utformar sig till ett samtal istället för en intervju. Det är också viktigt att respektera barnet och om de inte vill svara. Doverborg & Pramling (2000, s.26 + 33) menar att man måste ha tid för barnet och låta barnet tänka färdigt. Tiden man avser för intervjuer med barn påverkas av barnens ålder, då yngre barn tröttnar fortare och tappar fokus. Øvreeide (1996, s.76) menar också att i bra dialoger mellan vuxna och barn är det viktigt att ge utrymme för barnets reaktion, genom kroppshållning, blick och tonfall. Att ta hänsyn till barnets tempo är avgörande för att det skall bli ett bra samtal. Vid intervjuer med barn är det viktigt att alltid förklara syftet med intervjun, det kan finnas svårigheter med detta då man skall möta barnet på dess begrepps nivå, men det är alltid nödvändigt. Det är barnets rättighet att de får en förklaring med syftet för intervjun (Ingrids 2006 i Hjälpmedelsinstitutet). När det gäller att ge barn information eller lyfta deras åsikter säger Barnombudsmannen, (2004):

För att barn ska kunna ha en åsikt om något krävs att de får tillräcklig information. Barnet måste få veta vad han eller hon uttalar sig om, vad samtalet syftar till, hur det barnet berättar kommer att användas och vem som har möjlighet att ta del av eventuell dokumentation. Därmed ges barnet en chans att välja hur han eller hon vill förhålla sig. Barnet ska inte känna sig lurat in i något. (Barnombudsmannen, 2004).

Vid bearbetning av barnintervjuer måste man vara medveten om de begränsningar som barnets verbala och kognitiva förmåga sätter. Donaldson som har fortsatt Piagets forskning kring barnintervjuer visar att barns svar styrs av deras känslighet för vad de tror att den vuxne vill att de ska svara, (Donaldson 1979 i Rubinstein Reich & Wesén, 1986.)

Samtalsintervjuundersökningar ger möjligheter att registrera mer än det som sägs, då kroppsspråk och attityd visas. Våra frågor för intervjuerna utgår ifrån relevant kurslitteratur och de publikationer vi funnit från Skolverket som belyser hur arbetet kring utvecklingssamtal skall ske. Vi har också valt att försöka undvika ”varför frågor”, då dessa kan upplevas som ett läxförhör enligt Esaiasson m.fl., (2003/2007 s298). Det är viktigt att tänka på att vid en intervju kan svaren framställas för att endast belysa det positiva och inte synliggöra de negativa aspekterna.

Intervjuerna utfördes på elevernas skola i ett avskilt rum i en miljö som inbjöd till ett bra samtal. Vi satt bredvid varandra i en soffa, så att det skulle kännas så tryggt och avslappnat som möjligt, och att intervjupersonen inte skulle känna sig som att det var något slags förhör. Risken för att intervjun skulle bli störd var liten, då vi satt långt ifrån elevernas klassrum och klasskompisar. Enligt Kihlström (2007) i (Dimenäs 2007) är det viktigt att intervjun utförs på en lugn och avsides plats utan risk för störning. Vi började intervjuerna med att starta vårt

inspelningsinstrument och därefter antecknades tidpunkten, detta för att få fram den exakta tiden för intervjun. Vi valde att inleda med uppvärmningsfrågor, (Esaiasson m.fl., 2003/2007), av varierande karaktär och därefter fortlöpte intervjuerna i största möjliga mån efter våra intervjufrågor. Våra intervjufrågor, (bilaga 3), bestod av åtta huvudfrågor, med följdfrågor. Vi försökte att utgå från frågornas ordningsföljd, men samtidigt strävade vi efter att ett naturligt samtal skulle ske. Trots att vi efter provintervjun valde att bara vara en närvarande upplevde vi att samtalet ändå uteblev. Samtalstiden för varje intervju blev relativt kort då våra respondenters svar blev kortfattade. Tiden för varje intervju varierade mellan 10-20 minuter.

3.4. Våra intervjufrågor

Våra intervjufrågor (Bilaga 3) utgår i största möjliga mån från intervjuguiden som är hämtad från *Metodpraktikan* (Esaiasson m.fl., 2003/2007 s298). Där det rekommenderas att man vid en intervju inleder med uppvärmningsfrågor och följer upp med tematiska frågor och därefter uppföljningsfrågor. Uppföljningsfrågorna skall knyta an till de tematiska frågorna för att man skall få innehållsrika svar. Med hänsyn till att våra respondenter i denna studie är barn har vi valt att inleda med uppvärmningsfrågor som varierar från intervju till intervju. Tanken är att skapa ett förtroende. Vi har valt att utföra intervjuerna i elevernas skola, en miljö där de känner sig hemma och trygga i, respondenterna är också avgörande för den mängd frågor vi väljer till intervjuerna. Vi har åtta huvudfrågor, samt följdfrågor, svaren är avgörande för intervjuens fortlöpande. Frågorna är utformade på sådant vis att vi efter våra uppvärmningsfrågor inleder med frågor om utvecklingssamtalet, vad dess syfte är, hur utvecklingssamtalet är upplagt och framför allt deras egna tankar och känslor kring samtalet och samverkan. Vår avsikt är att frågorna skall vara korta, enkla att förstå och inte vara ledande.

3.5. Urval och avgränsningar

Vi har valt att fokusera på en grundskola belägen i en kranskommun till Göteborg. Det är en grundskola med elever i årskurserna F-9. Bakgrunden till att vi valde just denna skola är att den är belägen i den kommun vi bor i. Vårt urval baseras delvis på bekvämlighetsurval, som innebär att man "tar vad man råkar finna" (Trost, 2005. S120). Intervjupersonerna kan då t.ex. vara de personer du möter i kön och man fyller på gradvis med personer man finner passar. I vår studie är skolan ett bekvämlighetsurval då den är nära belägen. Våra val av intervjupersoner är dock inte baserade på ett bekvämlighetsurval. Vi utgår från elever i årskurserna 3 och 5, detta mot bakgrund till att dessa elever möter betyg och bedömning på ett annat sätt än vad t.ex. en elev i årskurs 1 gör. Eftersom eleverna i årskurs 3 och 5 har specifika mål att sträva mot, samt att eleverna i årskurs 3 skall ha sina nationella prov och eleverna i årskurs 5 snart skall få betyg. I vår studie använder vi oss av fiktiva namn, vi nämner inte alla våra respondenter vid namn. De vi citerat kallar vi för Anna, Lisa, Maria, Kalle, Anton, Stina och Sofia. Vi har heller inte valt att se resultaten av våra insamlade data från ett genusperspektiv, då vi inte finner att det har någon relevant betydelse för vår studie. Vi har valt att avgränsa oss till att intervjuar tio barn, fem barn från respektive årskurs. Detta anser vi är ett tillräckligt antal för att ge oss en bild av hur eleverna på den valda skolan upplever utvecklingssamtal och dess samverkan. Esaiasson m.fl., (2003/2007 s.292) menar att man på förhand inte kan sätta upp ett fixt antal när det gäller intervjuer av respondentkaraktär. Då de anser att det inte är antalet samtalsintervjuer som är avgörande för resultatet, utan man skall fortsätta att intervjuar tills en teoretisk mättnad har uppstått. Våra förhoppningar är dock att det skall räcka med att intervjuar tio stycken barn. Då omfattningen på arbetet ger begränsade möjligheter.

Våra intervjurespondenter med fiktiva namn:

Anna, årskurs 3.

Lisa, årskurs 3.

Stina, årskurs 3.

Anton, årskurs 3.

Sofia, årskurs 5.

Maria, årskurs 5.

Kalle, årskurs 5.

Vi har valt att begränsa oss till elevperspektivet och inte ta med lärare eller vårdnadshavares perspektiv i vår studie p.g.a. den omfattning arbetet då skulle kräva. Samt att vi anser att en god fungerande samverkan kring utvecklingssamtal på elevnivå kan vidareutvecklas till samverkan med lärare och vårdnadshavare.

3.6. Tillförlitlighet och giltighet

En kvalitativ studies tillförlitlighet ökar om dess undersökningsinstrument blir granskade av en vetenskapligt skolad person, dvs. innehållsvaliditeten då våra val av metoder granskas. För att ytterligare stärka tillförlitligheten på vår studie har vi valt att triangulera, detta innebär att vi har använt oss av flera olika redskap i vår undersökning, både observationer och intervjuer. Ytterligare ett sätt att stärka giltigheten kring vår studie är att använda sig av bandspelare och sedan transkribera dessa. Detta gör att våra egna tolkningar inte styr våra anteckningar. Tillförlitligheten gällande våra resultat av observationerna stärks av att vi båda deltog samt var samspelta med över vad vi skulle observera. Tillförlitligheten av våra intervjuer kunde ha varit större om vi både hade deltagit, men då vi efter provintervjun upplevde att vår intervjuperson blev hämmad och kände sig besvärad av att vi var två (Kihlström 2007 i Dimenäs 2007.)

Det kan vara en viss tvekan kring tillförlitligheten när det gäller intervjuer av barn. Dels kan det bero på deras dagsform, hur de mår eller om dagen har börjat på fel sätt. Barn har också en viss förmåga att läsa av vad vuxna vill få ut av deras svar. De vill gärna anpassa sig efter vad de tror att vi vuxna tycker är det rätta svaret. För att nå en så hög tillförlitlighet som möjligt vid intervjuer med barn menar Piaget att man skall sträva efter att nå fram till barnens genuina svar, inte efter det klyschor som barnen lärt sig av vuxna (Doverborg & Pramling-Samuelsson, 2000, s.50-54). Vill man nå barnens genuina tankar måste man sortera bort de typer av utsagor som kan inträffa under en intervju, det vill säga utlåtanden som påverkas av barnens miljö eller nuvarande tillstånd. Det gäller också att vara observant på om barnen hittar på och fantiserar ihop något. I vår studie ligger intervjuer med barn till grund för vårt vetenskapliga arbete. För att då öka trovärdigheten kring dessa är det viktigt att man i det skriftliga arbetet visar hur analysen har gått till, samt har en tydlig beskrivning av hur intervjuerna skedde och ger exempel på barnens tankar. Detta gör att läsaren själv kan tolka, skapa sig en egen uppfattning och på så sätt bedöma trovärdigheten i den insamlade datan och dess resultat (Doverborg & Pramling-Samuelsson, 2000, s.50-54).

3.7. Etisk hänsyn

Av hänsyn till respondenterna har vi valt att låta observationerna samt intervjuerna vara anonyma, vi nöjer oss med att tala om de årskurser eleverna går i då det är relevant information i vår studie. Vi använder dock fiktiva namn i vår studie. Innan utförandet av intervjuer utfärdade vi ett missivbrev och en medgivandeblankett till elevernas vårdnadshavare. Vårt missivbrev talar om syftet med vårt arbete samt att vi önskar frivilligt deltagande av deras barn.

Vi använder inte skolans namn utan nöjer oss med att tala om att skolan är belägen i en kranskommun till Göteborg. Det finns både för- och nackdelar med anonymitet. Fördelarna med att utlova anonymitet vid observationer och intervjuer är att tillfället att delta kanske inte möjliggörs på grund av bävan för integritetskränkningar. Denna företeelse är inte så aktuell i vår studie, men vi vill ändå lyfta aspekten kring anonymitet. Nackdelarna med anonymitet kan vara att trovärdigheten kan minska om man inte kan tala om den direkta källan Esaiasson m.fl., (2003/2007 s290 + 349.)

Vår studie utgår i huvudsak ifrån Vetenskapsrådets fyra grundläggande principer (<http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>). Vetenskapsrådet är en organisation med ansvar att utveckla och stödja svensk grundforskning. Vetenskapsrådet har etiska principer som skall fungera som råd och vägledning vid forskningsprojekt. Dessa fyra krav måste tas hänsyn till vid utförande av en forskningsstudie.

Dessa fyra grundläggande individskyddskrav kallas:

- *Informationskravet*- Det innebär att forskaren måste informera de berörda om syftet med uppgiften, och att deltagandet är frivilligt. För vår studie innebär detta att vi informerat vårt syfte och att deltagandet är frivilligt genom ett missivbrev (Bilaga 1), och en medgivandeenkät (Bilaga 2) till vårdnadshavare. Samt informerat våra respondenter att medverkan är frivillig.
- *Samtyckeskravet*- Alla har rätt att själva bestämma om de vill medverka eller ej.
- *Konfidentialitetskravet* – Obehöriga skall inte ha möjlighet att ta del av de medverkandes personuppgifter. Våra resultat skall inte kunna kopplas till medverkande skola eller respondenter.
- *Nyttjandekravet*- Det är endast för forskningsuppgiften som de enskilda individernas insamlade uppgifter får användas. Våra respondenter informerades att den insamlade datan enbart skulle användas i vår studie.

Vi har också valt att se till det Etiska rådet för marknadsundersökningar, ERM, vid våra intervjuer. Detta innebär att vi inte utför intervjuerna utan vårdnadshavares tillstånd. Enligt ERM finns det egentligen inga juridiska hinder för att genomföra intervjuer med barn utan målsmans tillstånd, men i Sverige finns en generell regel att målsmans tillstånd alltid inhämtas (ERM, 2003.)

3.8. Analys av data

Merriam (1994) i (Malmqvist 2007) skriver att vid en kvalitativ studie kan insamling och analys ske samtidigt då bearbetning av insamlad data gör att det blir möjligt att veta hur arbetet skall fortgå. T.ex. vem man skall fråga, vilka frågor som skall ställas och vad som skall observeras. Vår studie är utarbetad och utgår ifrån detta arbetssätt. Vi har utgått ifrån insamlad data och dess resultat och lagt upp hur arbetet skall fortgå. Våra observationer låg till grund för utformningen av våra intervjufrågor.

I vår studie har vi samlat in data och information genom observationer och intervjuer med elever i årskurs 3 och 5. Vi har utgått från ett sociokulturellt perspektiv till vår studie och analys. Det sociokulturella perspektivet fokuserar på hur lärande sker i samtal och möten med andra. Teorins betydelse för vår analys har blivit att vi valt att se till hur mötet sker och hur samtalet är riktat och vad de betyder för inblandade parter i utvecklingssamtalet. Dock med fokus på hur eleverna ser och tänker kring mötet och dess samverkan. Allt utifrån ett kritiskt sociokulturellt perspektiv vars centrala begrepp är möten, samtal och kontext, (Claesson 2002).

För bearbetning och analys av våra insamlade data valde vi att utgå från en helhetsanalys, som Holme och Solvang (1997) i (Malmqvist 2007) beskriver som en utav de två former och utgångspunkter för analysarbetet. Helhetsanalys innebär att man som forskare bildar sig en översiktlig helhetsbild av den insamlade datan. Därefter väljs centrala teman ut och exemplifieras för att sedan lyftas till en mer abstrakt nivå. Vi anser att det är viktigt för att kunna ge en rättvis bild av resultatet att både se till den insamlade datan genom en övergripande helhetsbild, men även se till detaljerna.

Efter vår datainsamling utfördes en reducering och sortering av vår data från våra observationer och intervjuer. Därefter transkriberades samtlig data och analysarbetet påbörjades. Vi läste igenom transkriberingarna, gjorde en sammanställning och letade efter mönster och teman (Kihlström 2007 i Dimenäs 2007). Analysen skedde enligt en helhetsanalysmodell (Holme och Solvang 1997 i Malmqvist 2007). För att besvara vårt syfte och våra frågeställningar sökte vi efter relevant information som kunde ge oss svar på både det som talar för och emot våra frågeställningar. Därefter fann vi kategorier och teman som vi belyser i vår resultat del i arbetet. Vårt arbete och struktur av analys utgår ifrån Malmqvist (2007) i (Dimenäs 2007).

4. Resultat

Våra resultat bygger på de observationer vi närvarat vid, samt de tankar och åsikter som eleverna uttryckte och lyfte vid våra intervjuer. De teman och mönster vår insamlade data tyder på är att observationerna och intervjuerna har olika resultat angående samverkan. Våra observationer av elever i årskurs 3 och 5 är kvalitativa, där det centrala är själva företeelsen.

4.1. Ett utvecklingssamtal

I båda observationsfallen är upplägget av utvecklingssamtalen utformat på samma sätt, och på så sätt möjliga att jämföra. Av observationerna framkommer det att 20-30 min är den tid som avses för ett utvecklingssamtal där lärare, vårdnadshavare och elev medverkar. Unikum och datorn är de ledande verktyg som används som utgångspunkt för utvecklingssamtalet, både före, under och efter samtalet. Läraren refererar till det som står i Unikum och samtalet både utgår och lyfter enbart det som står nedskrivet, även om datorn inte fanns till hands vid ena tillfället. I Unikum skriver såväl klassläraren själv ner sina omdömen såväl som andra ansvariga ämneslärare. De punkter som står på Unikum är den ordning och de ämnen som lyfts och diskuteras under samtalets gång. Samtalet lyfter både hur elever fungerar kunskapsmässigt och socialt i skolan. Utdrag från observationstillfälle I:

”Hur känns det nu i klassen?” frågar läraren. ”Bra” svarar eleven.
Läraren fortsätter att diskutera klimatet i klassen och frågar eleven hur det går med tjejgrupperna då det har varit en hel del konflikter. (2010-11-29)

Efter att ha samtalat om hur eleven trivs i skolan, hur det går med läxorna och därmed elevens sociala utveckling, diskuteras de olika ämnen, dess mål och elevens kunskapsmässiga utveckling. När alla punkter har diskuterats avslutas samtalet med att se på målen satta för eleven, för att se om dessa skall utvecklas till nästa samtal och sedan om det är något som eleven eller vårdnadshavaren själv vill lyfta.

4.2. Interaktionen mellan inblandade parter

Observationer

Vid ena observationstillfället är läraren placerad på samma sida som barn och förälder med datorn synlig för alla medverkande. Vid det andra tillfället sitter läraren på ena sidan av bordet och elev och föräldern på andra. Unikum är det redskap som används för samverkan. Lärare, föräldrar och elever har använt sig av Unikum och dess funktion. Även om medverkande parter samtalar fritt så framkommer det tydligt att man utgår från Unikum:s ”checklista”, då man betar av ämne efter ämne och lyfter inget som inte står nedskrivet. Utrymme till övriga samtalsämnen lämnas det lite plats för. Läraren är den som för samtalet framåt i båda fallen och riktar sig mot eleven, föräldern är i båda fallen med som observatör. Vid observation II framkommer det tydligt att läraren utgår från Unikum:s ”checklista” då denne under samtalets gång stannar upp samtalet och vänder sig mot föräldern för att förklara och förtydliga diverse ämnen. På så sätt blir det tydligt att läraren utgår från Unikum om vad som skall tas upp då när denna inte utgår från Unikum:s ”checklista” ändrar både samtalston och kroppsspråk. Hofvendahl (2010) i (Lundahl & Folke-Fichtelius 2010) skriver att läraren istället för att samtala fritt om elevens och dennes prestationer och utveckling oftast istället väljer att läsa direkt från det som står nedskrivet. Med andra ord samtalar man inte om omdömena och det bjuds inte in till någon diskussion.

Utifrån våra observationer framkommer det att det delvis finns en fungerande samverkan mellan lärare och elev. Detta då vi observerade att läraren i första hand riktar sig mot eleven under samtalet. Utdrag från observationstillfälle II.

Läraren sätter sig mittemot eleven och den förälder som är med vid utvecklingssamtalet. Hon tar därefter fram sitt anteckningsblock, hälsar alla välkomna. Därefter presenterar läraren oss, observatörerna, och förtydligar avsikten med vårt besök. Läraren vänder sig till eleven och säger, ”det här är ditt samtal”. (2011-01-18)

Under våra observationer framkommer det också att läraren ser utvecklingssamtalet som elevens samtal. Läraren tilltalar alltid eleven först, och vänder sig därefter till vårdnadshavaren för att skapa en delaktighet i samtalet. Samtalets fokus ligger på eleven och dess utveckling. Utdrag från observationstillfälle II.

”När lär du dig bäst?” Frågar läraren och vänder sig mot eleven. Eleven funderar en stund och säger sen att det är olika. ”Gillar du genomgångar vid tavlan, grupparbeten eller att jobba enskilt?” fortsätter läraren. (2011-01-18)

Det framkommer tydligt av observationerna att intentionen med utvecklingssamtalet är att detta är ett samtal kring och för eleven. Av observationer framgår det att samverkan sker genom ett kroppsspråk och öppet förhållningssätt med avsikt att främja utveckling och delaktighet. Utdrag från observationstillfälle I.

Läraren dirigerar hur deltagande parter skall placera sig under samtalet. Hon vill ha eleven bredvid sig och tydliggör att det är för att eleven och läraren skall kunna se datorn och lätt kunna föra ett samtal om dess innehåll. Föräldern sitter på samma sida som eleven och läraren, men det är eleven som sitter i mitten och det är till denna som läraren vänder sig i första hand. (2010-11-29)

4.3. Elevers formulerade tankar kring utvecklingssamtal

Intervjuerna gav lite varierande svar när det gällde att försöka förklara varför man har ett utvecklingssamtal, och om det är viktigt att ha det. Eleverna Anna och Lisa upplever att utvecklingssamtalet är till för att berätta om man inte har det så bra i klassen och om man känner oro för något. Anna uttrycker sig på följande sätt ”För om man inte har det så bra i klassen och känner sig utanför och så, så kan man prata om det”. En elev i år 5, som vi har valt att kalla Maria anser att samtalet hör ihop med utveckling, även om hon inte använder sig av det ordet. Hon tycker att utvecklingssamtalet är till för att kunna förbättra för eleven i skolan och i klassen.

Utvecklingssamtalet är bra för föräldrarna

Alla elever var överens om att det är viktigt att ha utvecklingssamtal, och de flesta ansåg att utvecklingssamtalet i första hand är till för föräldrarna. Kalle i år 5 har följande tankar ”Det är bra för föräldrarna, för om inte barnet berättar så mycket hemma så kan föräldrarna i alla fall få veta det på utvecklingssamtalet”. Pirrig, nervös, trygg och bra var orden som sammanfattade elevernas beskrivningar på hur de kände sig under utvecklingssamtalets gång. Uppfattningen av dessa beskrivningar var att det överlag var positiva tankar och känslor, även om det ibland kunde vara svårt att uttrycka sig. Anton och Stina i år 3 kunde inte få fram med ord hur det kändes, och oavsett flera följdfrågor, så blev det endast ett ”Jag vet inte”.

Unikum är främst till för föräldrarna

Elevernas uppfattning om arbetet med Unikum innan utvecklingssamtalet var något som var självklart, men för den sakens skull uppfattades det inte som något som prioriterades under

skoltid. Unikum görs helt enkelt när det finns tid över, eller så kan eleverna få det i läxa att göra hemma. När eleverna skulle förklara vem Unikum är till för så hade alla ett självklart svar, och det var att det är föräldrarna som Unikum främst är till för, men det är även bra för lärare och elev. För eleverna är Unikum något som är självklart och som alltid har funnits. Det var lite problematiskt för dem när de blev uppmanade att försöka förklara vad Unikum verkligen är för någon som aldrig har hört talas om det.

Läraren pratar mest

När frågan ställdes om vem som styr utvecklingssamtalet så var det en del av eleverna som såg ut som levande frågetecken och förstod inte frågan. Frågan ändrades och det blev i stället, vem är det som pratar mest under samtalet? Då rätades frågetecknen ut och alla eleverna svarade att det är läraren som pratar mest. Två av eleverna nämnde också att föräldern pratar lite. Enligt intervjupersonernas tankar och tyckande, så ansåg inte de att eleverna tog så mycket plats under utvecklingssamtalet, det var i alla fall inget som någon nämnde. Då eleverna pratar olika mycket och länge, så sträckte sig intervjuerna från cirka 10 minuter upp till 20 minuter. Alla intervjuer blev just intervjuer, och inte så mycket samtal, och där eleverna endast svarade på frågorna som ställdes, en del var mer kortfattade än andra. Det fanns ingen av eleverna som uttryckte att de ville att utvecklingssamtalet skulle vara utformat på något annat sätt. För att citera Sofia i år 5 ”Jag tycker det funkar bra som det är”.

Nöjda elever

Av resultatet framkommer det att eleverna är positiva och nöjda kring hur ett utvecklingssamtal sker. Elevernas upplevelser av utvecklingssamtalet är att samverkan sker mellan vårdnadshavare och lärare. De ser också främst utvecklingssamtalet som ett informationsmöte mellan vårdnadshavare och lärare, samt ett tillfälle att visa föräldrarna vad de gör i skolan just nu. Eleverna upplever att det är läraren som för samtalet framåt och att elevernas utrymme är begränsat. Eleverna ser Unikum som ett informationsredskap mellan skola och hem. Unikum ses som en självklarhet i elevernas vardag.

5. Diskussion och slutsatser

I vår diskussions del diskuterar vi vårt resultat gentemot vårt syfte och frågeställningar. Vi diskuterar relevant litteratur, vårt val av metoder, de didaktiska konsekvenserna för vårt kommande yrke. Vi avslutar vår diskussion med egna reflektioner och slutsatser och kopplar dessa till en eventuell vidareutveckling av utvecklingssamtalet och dess samverkan.

5.1. Metoddiskussion

Våra val av metoder fyller ett gemensamt syfte för vårt examensarbete, de ger oss en helhetsbild så vi kan se hur samverkan kring utvecklingssamtal sker. Hur teori återspeglas i praktiken, hur organisationsnivåns syfte och regler återspeglas i vardagens skola. Som Øvreeide (1996, s.121) menar skall metoden tjäna syftet.

Syftet med vår studie var att se hur samverkan kring utvecklingssamtal sker, detta utifrån ett elevperspektiv. Vi ville också undersöka om skolans syfte med utvecklingssamtal stämde överens med hur det skedde i praktiken.

Vår ansats till denna studie var en empirisk kvalitativ studie, utifrån ett sociokulturellt perspektiv. Då vi var ute efter det huvudsakliga innehållet kring utvecklingssamtal och dess samverkan anser vi att vår ansats tillsammans med våra val av metoder gav oss en teoretisk mättnad, samt en inblick hur eleverna upplever samtalet. Att förhålla sig till relevant litteratur, observationer och samtals intervjuer med elever gav oss tillräckligt med data för att kunna få svar på våra frågeställningar. Hade vi utfört en studie med större omfattning skulle vi velat ha med vårdnadshavares samt lärares tankar och perspektiv kring utvecklingssamtalet. Detta skulle ske genom intervjuer och enkätundersökning för att få en mer överskådlig bild.

Observationer

Vi anser att våra observationer var en passande metod till vår studie och dess syfte. Hade det funnits möjlighet hade vi gärna närvarat vid fler observationstillfälle, men då dessa inte skedde i samtid med utförandet av vår studie var detta inte möjligt.

Vid observationer närvarade vi båda på plats, vilket vi upplevde gav oss en mer tillförlitlig och rättvis bild av de observerade utvecklingssamtalen. Detta gav oss möjlighet att jämföra varandras observationer och anteckningar. Vi valde att föra ett löpande protokoll under våra observationer (Kihlström 2007 i Dimenäs 2007). Hade vi använt oss av inspelningsinstrument hade vi kanske tagit fasta på mer detaljer i samtalet. Eftersom vi båda närvarade vid observationerna ansåg vi att det räckte med att vi båda förde anteckningar. Att vi båda deltog vid observationerna gör också att den insamlade datan inte är beroende av en enda persons egna tolkningar.

Våra intervjuer

Med facit i hand så skulle vi valt lite äldre elever att intervjua, eleverna i år 5 fungerade bra men möjligtvis att eleverna i år 3 inte riktigt behärskade detta. Det behöver nödvändigtvis inte ha med åldern att göra, men det var den uppfattningen vi fick. För en elev i år 3 så är troligen inte utvecklingssamtal något som de funderar mycket på eller lägger så stor vikt vid. Men med tanke på att vi i vår kommande yrkesroll ska arbeta med årskurserna 1-6 i grundskolan så var det just dem eleverna vi var intresserade av.

Vi valde att göra individintervjuer, då vår tanke var att vi skulle få ut bästa, möjliga samtal och svar av det, men möjligen att vi kunde ha gjort gruppintervjuer, i alla fall med de i år 3. Eleverna hade då kanske blivit inspirerade av varandras svar och kunnat utforma sina egna svar på ett bra sätt. Det hade troligtvis blivit mer av ett samtal då, än som nu endast en

intervju med frågor och svar. Faran som vi såg med gruppintervjuer var att elever i den åldern gärna vill vara som alla andra, tycka och tänka likadant och inte sticka ut med några egna tankar och åsikter. Även om det goda samtalet inte riktigt uppnåddes, är vi ändå nöjda med valet av samtals intervjuundersökningar då vi ville åt elevernas egna tankar.

Intervjufrågorna som vi hade utformat kändes relevanta och relativt enkla för eleverna att förstå. Vi fick uppfattningen av att vi hade en jämn och lagom mängd av frågor. I slutet var det ett par stycken som skruvade lite oroligt på sig, så fler frågor var det inte tal om. Vi kunde möjligtvis försökt att utforma fler följdfrågor, men vi upplevde det som svårt när vi inte på förhand kunde veta deras svar. Vi upplever att vi verkligen hade valt rätt plats där intervjuerna ägde rum. Det var lugnt och avskilt och ingenting som störde. Tidpunkterna då intervjuerna ägde rum var också väl uttänkta och fungerade alldeles utmärkt. Vi hade intervjuerna på morgonen då eleverna var pigga och efter lunch med tillhörande rast, då de var mätta och utan spring i benen, men inte för trötta. Vi utgick från Rubinstein Reich & Wesén (1986, s.57) vid valen av tidpunkt och miljö för våra intervjuer.

När det gäller barn som deltar i intervjuer så kan vi aldrig vara helt säkra på tillförlitligheten. Beroende på elevernas välbefinnande kanske vi hade fått helt andra svar än dem vi fick. Det kan ha varit någon vars dag hade börjat alldeles fel, och som inte alls egentligen hade lust att svara på våra frågor. Då vi använde oss av bandspelare under intervjuerna så känner vi att det räckte att det endast var en av oss som intervjuade. Under intervjun rullade bandspelaren och den som intervjuade kunde i lugn och ro observera intervjupersonen och vara delaktig i samtalet. Så som Kihlström (2007) i (Dimenäs 2007) skriver så upplevde även vi att det gav oss ett bättre samtal genom att sitta ensam med vår respondent. Det gick även alldeles utmärkt att anteckna lite under intervjuens gång, dock i liten skala. På förhand hade vi valt att intervjua tio elever, från årskurs 3 och 5. Esaiasson m.fl., (2003/2007 s.292) menar att man på förhand inte kan sätta upp ett specifikt antal när det gäller intervjuer. Vi är av en annan åsikt och anser att antalet respondenter gav oss teoretisk mättnad.

5.2. Resultatdiskussion

Avsikten med vår studie var att undersöka hur samverkan kring utvecklingssamtal mellan de berörda parterna sker, utifrån ett elevperspektiv. Hur utformas ett utvecklingssamtal? Hur sker interaktionen mellan parterna under ett utvecklingssamtal? Hur formulerar eleverna sina tankar kring utvecklingssamtalets syfte?

Vi ifrågasätter om syftet med utvecklingssamtal från organisatorisk nivå, dvs. skolan, stämmer överens med hur det fungerar i praktiken. Hur teorin återspeglas i praktiken, hur organisationsnivåns syfte kring utvecklingssamtal återspeglas i vardagens skola. Frågor vi ställer oss är om ett utvecklingssamtal då egentligen är ett samtal eller om det är högläsning? Finns det utrymme att tala ”fritt”, utanför de satta ramarna och föra en diskussion om något som inte finns med på papper? Enligt Hofvendahl (2004) i (Hofvendahl, 2010) så är utvecklingssamtalet mer av formen högläsning, då lärare utgår ifrån det redan nedskrivna omdömena. Hur skall samverkan kring utvecklingssamtalet kunna uppstå när läraren agerar som bedömningsförmedlare, och samtalet egentligen kan ses som ett förmedlarmöte med envägskommunikation? Enligt Skolverket (2001b) skall samverkan kring utvecklingssamtalet präglas av jämlikhet, ömsesidighet, framåtblickande och långsiktigt planerande.

Jämför man dagens utvecklingssamtal till skillnad mot gårdagens kvartsamtal ser vi en förändring. Idag riktas samtalets fokus på eleven, vårdnadshavaren är enbart med som åskådare. Samtalets syfte är numera att främja elevens utveckling. Samtalet fungerar inte som

en sammanfattning av elevens prestationer i slutet av terminen vilket kvartsamtalen gjorde (Skolverket 2001b). Utvecklingssamtalet skall ses som ett medel i arbetet mot att eleven skall uppnå de satta målen. Enligt Kihlbaum-Larsson m.fl. (1995, s.3-4) skall utvecklingssamtalet syfta till att öka elevernas engagemang och intresse för sina studier. Varje deltagande part har sin roll och har betydelse för att det goda samtalet skall kunna ske och för att en god samverkan skall kunna uppstå och fungera. Utvecklingssamtalet skall fungera som en del av en process som engagerar och motiverar eleven (Kihlbaum-Larsson m.fl. 1995, s.3-4).

Lundahl & Folke-Fichtelius (2010) skriver att forskning runt utvecklingssamtal ligger på vad som anses om utvecklingssamtalet, att det saknas mycket forskning om vad som egentligen sägs, dvs. själva samtalet. Hofvendahl (2010) i (Lundahl & Folke-Fichtelius 2010) lyfter att utvecklingssamtalets struktur och handlingar påverkas av det skriftliga underlaget, som i vårt fall är det webbaserade verktyget Unikum. Enligt Hofvendahl (2010) i (Lundahl & Folke-Fichtelius 2010) så sker samtalet och samverkan genom högläsning och att det som är nedskrivet är det som styr samtalet, dvs. ”dokumentens röst” är starkast. Även om utvecklingssamtalet numera skall vara barnets samtal. Under ett av våra observationstillfällen inleder t.o.m. läraren med att säga, ”det här är ditt samtal.”

Vad säger vår data?

Vårt resultat kommer från insamlad data genom observationer av utvecklingssamtal och intervjuer med elever. De centrala begrepp som vi granskat våra resultat efter är de begrepp som det sociokulturella perspektivet lyfter och som vi anser speglar ett bra fungerande samtal och även en god fungerande samverkan: miljön, samtalen och kontexten.

Vår insamlade data av de två observationerna vi närvarade vid visar en bild av ett utvecklingssamtal där en god fungerande samverkan existerar. Läraren är den som leder samtalet framåt, men att döma av kroppsspråk och förhållningssätt lyser det igenom en delaktighet och ett öppet samtal med eleven i centrum. Vi uppmärksammade att läraren riktar sig till eleven och samtalet försiggår främst mellan elev och lärare. Vid ena samtalet inleder läraren med att betona och högt säga ”det här är ditt samtal” till eleven.

Enligt den insamlade datan visar våra observationstillfällen att Unikum är det ledande verktyget för de inblandade parterna, lärare, vårdnadshavare och elev. Resultaten visar att samtalet utgår från Unikums ”checklista”, dvs. de samtalsämnen som lyfts är de som står i Unikum. Av våra observationer kan vi se både för- och nackdelar med att använda sig av Unikum. Nackdelarna anser vi är att lärarna inte frångår Unikums ram, samtalet är fritt men hamnar sällan utanför ramarna. Vi anser att under utvecklingssamtalet inbjuds det inte till någon diskussion kring omdömena, utan blir mer en muntlig redovisning och recension av elevens prestationer. De fördelar vi ser med Unikum är att alla inblandade parter kommer förberedda till utvecklingssamtalet. Då Unikum finns tillgängligt via Internet både före, under och efter samtalet är parterna medvetna om vad som skall tas upp.

Utifrån ett elevperspektiv vittnar våra intervjuresultat om en skild bild kring samverkan och utvecklingssamtal gentemot våra observationstillfällen. Eleverna formulerar sina tankar kring utvecklingssamtalet som ett samtal mellan lärare och föräldrar, där föräldrar skall få information om eleven. Detta trots att vi observerat hur läraren riktar sig mot eleven och visar att det är elevens samtal. Det framgår inte hos eleverna att lärarens arbete med att skapa ett delaktigt och framåtblickande samtal som skall utgå från eleven är utvecklingssamtalets avsikt.

För eleverna är Unikum ett självklart redskap i deras vardag. Däremot ser inte eleverna att Unikum är ett redskap som skall följa deras skolgång och utveckling mot målen. Det framgår inte hos eleverna vad Unikums syfte är, för dem är Unikum främst till för föräldrarna och något som skall fyllas i inför ett utvecklingssamtal.

5.3. Slutsatser

I vår studie finner vi följande slutsatser: Skolverket, skolan och våra observerade tillfällen har ett syfte med utvecklingssamtalet. Avsikten med utvecklingssamtalet är att det skall vara elevens samtal och det skall vara framåtblickande. Det framgår inte för eleverna vad utvecklingssamtalets intention och därmed uppnås inte den optimala samverkan. För eleverna är det inte tydligt att samtalet är till för dem. Vårt resultat visar ändå att eleverna är nöjda med hur utvecklingssamtalet är uppbyggt.

Vår studie visar de brister som finns med samverkan kring utvecklingssamtal. Genom att eleverna inte upplever sin delaktighet i samtalet uteblir därmed den tanke och det syfte som 1995 års reform skulle resultera i, (Skolverket 2001b). Utifrån elevernas intervjusvar visar det att de ser samtalet som ett informationsmöte och ett tillfälle att visa föräldrarna vad de gör i skolan. De flesta av de elever vi har intervjuat uppfattar inte att samtalet skall präglas av jämlikhet, delaktighet och framåtblickande.

En annan fråga är för vem redskapet Unikum egentligen är till för? Utifrån vår insamlade data visar det att Unikum ligger till grund för utvecklingssamtalets genomförande, och är det verktyg som används före, under och efter samtalet. Ett av målen med Unikum är att det skall öka delaktigheten hos elever och föräldrar. Utifrån våra intervjuer visar vår studie hur arbetet med Unikum och dess bidragande till samverkan kring utvecklingssamtalet brister. Av våra resultat framgår det att eleverna inte uppfattar vikten av dess betydelse för samverkan och sin egen utveckling. Enligt Skolverket (2001b) finns det många elever och föräldrar som inte vet vilka skolans mål är, detta påverkar deras agerande och deltagande. Hur skall man kunna känna sig som en delaktig part i ett utvecklingssamtal och arbeta för en god samverkan om man inte är medveten om vilka skolans mål är?

Vår studie utgår från ett elevperspektiv, men vi har inte kunnat undgå att ta del av klasslärarnas åsikter och perspektiv kring utvecklingssamtal i samband med våra besök på skolan för observationer och intervjuer. Även om vi inte lyfter lärarnas perspektiv i vår studie p.g.a. begränsningar i arbetet är det tydligt att de lärare vi kommit i kontakt med uppfattar utvecklingssamtalet som ett samtal för föräldrarna. Detta trots att de själva arbetar för att inkludera alla deltagande parter, såväl elev som vårdnadshavare. Lärarna menar på att då elever och lärare träffas varje dag bildas det genom vardagliga samtal en tydlig bild av läget i skolan och vilka mål som eleven skall uppnå. När det kommer till utvecklingssamtalet i praktiken medger de att läraren tyvärr är den som för samtalet framåt, detta då många elever finner det svårt att leda samtalet. En av klasslärarna menar på att för att eleven skall förstå utvecklingssamtalets syfte krävs det bl.a. att det ges mycket tid i skolan så att eleven hinner förbereda sig om vad som samtalet skall handla om. En gemensam bild de båda lärarna har är att utvecklingssamtalet är ett ypperligt tillfälle för skola och hem att mötas, och då med ett gemensamt fokus på barnet. Vilket i sin tur främjar en god samverkan mellan inblandade parter.

5.4. Didaktiska konsekvenser

Då utvecklingssamtal är en så viktig och betydelsefull del av elevens skolgång och dess utveckling tycker vi att det är konstigt att det inte finns mer forskning om hur eleverna upplever samtalet. Styrdokumentet betonar vikten av att eleverna är delaktiga och aktiva i sin egen utvecklingsprocess. Att det inte framgår hos eleverna vad syftet med utvecklingssamtalet är, gör att avsikten utifrån styrdokumentet och lärarens arbete går förlorat.

Vi anser att vår studie ur elevernas perspektiv på samverkan kring utvecklingssamtal kan stödja oss i vår kommande yrkesroll. Detta då elevernas perspektiv kan ge oss insikt och förståelse för hur vi som lärare bör arbeta för att tydliggöra utvecklingssamtalets syfte och Unikums roll för samverkan.

5.5. Vidareutveckling

Enligt Kernell (föreläsning, 4 februari 2011) skall utvecklingssamtalet ställa samman skolans, vårdnadshavarens och elevens förväntningar. Samtalen skall vara konkreta, tydliga, informerande, utvecklande och utvärderande. När det kommer till hur man kan utveckla samverkan kring utvecklingssamtalet är det utifrån våra intervjuer svårt för eleverna att se hur detta skall ske. Detta då de är omedvetna om samtalets ursprungliga syfte. Utifrån skolans perspektiv skall ett utvecklingssamtal i största möjliga mån vara till för eleven och dess utveckling, både den sociala och kunskapsmässiga utvecklingen.

Vår studie visar att det finns brister kring samverkan och utvecklingssamtalet. Vi anser därmed att en vidareutveckling bör ske, att lärarens arbete bör ligga på att öka elevernas förståelse och medvetenhet för sin egen utveckling. Lärare bör även arbeta på att förtydliga Unikum och dess funktion för alla inblandade parter. Elevernas arbete med Unikum måste prioriteras mer, så att eleverna förstår dess vikt. Det skall självklart inte ta tid från övrigt skolarbete, men när tid för Unikum ges måste dess betydelse poängteras mer. Eleverna skall förstå att Unikum och utvecklingssamtalet är ett redskap för deras framtida utveckling.

Elevledda trepartssamtal

Under vår studie fann vi att en annan skola i vår kommun arbetar mycket för att utveckla samverkan kring utvecklingssamtalen. Skolan arbetar med att öka elevernas förståelse kring syftet med utvecklingssamtalen. Detta genom att använda sig av elevledda trepartssamtal. Det innebär att eleverna själva bjuder in sina föräldrar till samtalet, samt förbereder sitt samtal genom att titta igenom sin portfolio och skriver ner hur de vill lägga upp samtalet. Varje samtal skall bygga på föregående samtal och handla enbart om elevens kunskapsutveckling i de olika ämnena. Syftet med elevledda samtal är att eleven skall hålla i samtalet och föra det framåt genom att med egna ord berätta för föräldrar och lärare hur de har utvecklats i de olika ämnena. Målet med dessa samtal är att det skall vara positiva samtal för eleven, därför anser skolan att samtalen inte skall lyfta eventuella konflikter. Eleven skall lämna samtalet med en positiv känsla. Eventuella konflikter skall tas upp i andra samtal och sammanhang. Vi anser att elevledda samtal ökar elevernas delaktighet och förståelse för samtalet, därmed skapas en god samverkan. Dock anser vi att genom att inte lyfta den sociala utvecklingen och konflikter så krävs det ytterligare samtal och därmed mer tid från alla inblandade parter. Vi föreslår ett arbetssätt som kombinerar elevledda samtal med nuvarande utvecklingssamtal. Detta för att nå en så god fungerande samverkan som möjligt ur ett elevperspektiv. Eleven växer genom att ta ansvar och ökar förståelse för sin egen utveckling och sitt deltagande i utvecklingssamtalen.

Under ett utvecklingssamtal får man inte vara rädd för att använda samtalstiden till att ta upp relevanta och nödvändiga ämnen, samtidigt som man inte får bortse från hur viktig varje

deltagare är för samtalets samverkan. Utvecklingssamtalet kan ge eleven en positiv känsla att ta med sig även om lite mer obekväma ämnen tas upp. Tid är oerhört värdefullt i skolan, därför anser vi att det är tids ödslande att ha flera olika samtal. Det är viktigt att se hur utvecklingssamtalet är ett samtal som kan användas på oerhört många sätt. Det är viktigt att deltagande parter är införstådda med vad som kommer behandlas under samtalets gång.

Det är också viktigt att vi som lärare tänker på hur vi väljer att bemöta våra deltagande parter. Vi måste få elever och föräldrar att förstå hur samtalet kan användas som redskap och vad dess avsikt är. Utvecklingssamtals huvudsyfte är att öka elevernas motivation till sin egen skolgång och därmed få en god kunskapsutveckling. Då kan en god fungerande samverkan ske och ett framåtblickande, förtroendefullt och utvecklande utvecklingssamtal uppnås. ²

2. Av etiska skäl har vi valt att inte namnge skolan eller kommunen, därför kan inte referens till denna text läggas ut i arbetet.

6. Referenser och referenslista

6.1. Litteratur

Böcker:

Adelswärd, V., Evaldsson, A-C., Reimers, E. (1997) *Samtal mellan hem och skola*. Lund: Studentlitteratur.

Andersson, I. (2001). *Samverkan för barn som behöver*. Stockholm: Folksam.

Björkdahl Ordell, S. (2007) I Dimenäs, J. (red.) (2007) *Lära till lärare. Att utveckla läraryrket – vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik* s.193-194.

Buckhøj-Lago, L. (2000) *Utvecklingssamtal – perspektiv och genomförande*. Stockholm: Förlagshuset Gothia AB.

Claesson, S. (2002) *Spår av teorier i praktiken*. Lund: Studentlitteratur.

Donaldson, M. (1979) *Hur barn tänker*. I Rubinstein Reich, L & Wesén, B (1986) *Observera mera!* Lund: Studentlitteratur s. 57.

Doverborg, E. & Pramling-Samuelsson, I. (2000) *Att förstå barns tankar. Metodik för barnintervjuer*. (3:e rev upplagan) Stockholm. Liber.

Esaiasson, P., Giljam, M., Oscarsson, H. & Wängnerud, L. (2003/2007): *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Nordstedts Juridik AB.

Granath, G. (2008) *Korrigerig, genusifiering och kommunikation*. (Kap 7 i avhandlingsmanus).

Hofvendahl, J. (2004) I Hofvendahl, J. (2010) *Utvecklingssamtalen – några vanligt förekommande problem*. I Lundahl, C. & Folke-Fichtelius, M. (red.), (2010). *Bedömning i och av skolan – praktik, principer, politik* Lund: Studentlitteratur. Kapitel 1.

Hofvendahl, J. (2010) *Utvecklingssamtalen – några vanligt förekommande problem*. I Lundahl, C. & Folke-Fichtelius, M. (red.), (2010). *Bedömning i och av skolan – praktik, principer, politik* Lund: Studentlitteratur. Kapitel 1

Holme, I.M. & Solvang, B.K. (1997) I Malmqvist, J. (2007) *Analys utifrån redskapen*. I Dimenäs J. (Red.), (2007) *Lära till lärare. Att utveckla läraryrket – vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik*.s.122-132.

Imsen, G. (2009) *Elevens värld. Introduktion till pedagogisk psykologi*.(4:e rev upplagan.) Studentlitteratur

Johansson, B. & Svedner, P-O. (2006) *Examensarbetet i lärarutbildningen. Undersökningsmetoder och språklig utformning*. Uppsala: X-O Graf Tryckeri AB

Johansson, E. & Pramling-Samuelsson, I. I *Pedagogisk Forskning i Sverige* 2003 årg 8 nr 1–2 s 1–5 issn 1401-6788 (<http://www.ped.gu.se/biorn/barnperspektiv/1.ingress.pdf>) Hämtad: 2011-05-13

Jönsson, G. (2004) *Utvecklingssamtal och andra samtal som ledningsinstrument*. Stockholm: Nordstedts Juridik AB.

- Kihlbaum-Larsson, A. Vingren, G. Bohlin, B. Elblaus, P-L. Holmkvist, L. Löwbeer, A. (1995) *Utvecklingssamtal i skolan. Ett led i skolutvecklingen – för bättre relationer och information*. Liber Utbildning AB.
- Kilhström, S. (2007) Att undersöka. I Dimenäs, J. (red.) (2007) *Lära till lärare. Att utveckla läraryrket – vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik*. s.226-241.
- Lundahl, C. & Folke-Fichtelius, M. (red.), (2010). *Bedömning i och av skolan – praktik, principer, politik* Lund: Studentlitteratur.
- Malmqvist, J. (2007) Analys utifrån redskapen. I Dimenäs J. (Red.), (2007) *Lära till lärare. Att utveckla läraryrket – vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik*. Kapitel 9.
- Merriam (1994) I Malmqvist, J. (2007) Analys utifrån redskapen. I Dimenäs J. (red.) (2007) *Lära till lärare. Att utveckla läraryrket – vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik*. s.122-132.
- Montgomery, H. & Qvarsell, B. (Red.) (2001) *Perspektiv och förståelse. Att kunna se från olika håll*. Stockholm.
- Rubinstein Reich, L & Wesén, B (1986) *Observera mera!* Lund: Studentlitteratur.
- Starin. B. & Svensson, P-G. (1994) *Kvalitativ metod och vetenskapsteori*. Lund: Studentlitteratur.
- Trost, J. (2005) *Kvalitativa intervjuer*. (3:e upplagan.) Lund: Studentlitteratur.
- Öqvist, O. (2003). *Systemteori praktiken*. Stockholm: Förlagshuset Gothia.
- Øvreeide, H. (1996) *Samtal med barn. Metodiska samtal med barn i svåra livssituationer*. (2:a rev upplagan) Lund: Studentlitteratur.

6.2. Övriga referenser

Elektroniska källor:

- Barnombudsmannen (2004) *Samtala med barn och unga*. (www.bo.se) Hämtad: 2011-04-07
- ERM, Etiska rådet för marknadsundersökningar (2003) Stockholm. (<http://www.etiskaradet-erm.se/>) Hämtad: 2011-04-12
- Grundskoleförordningen, (1994;1194). (<http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3911&bet=1994:1194#K7>) Hämtad: 2011-04-19
- Ingrids, H. (2006) *Tala med barn*. I Hjälpmedelsinstitutet. s.8. (www.hi.se/butik/pdf) Hämtad: 2011-04-07

Kommunens riktlinjer kring elevens utveckling

(<http://www.partille.se/sv/Invanarservice/Barn--Utbildning/Grundskolor/Individuella-utvecklingsplaner/>) Hämtad: 2011-04-12

Läroplan för grundskolan, Lgr11.

(http://www.skolverket.se/content/1/c6/02/38/94/Lgr11_kap1_2.pdf) Hämtad: 2011-03-24

Skolverket 2009. *Utvecklingssamtalet – hur går det för ditt barn i skolan?*

(<http://www.skolverket.se/publikationer?id=2279>) Hämtad: 2011-03-24

Skolverket 2001a. *Utvecklingssamtal och skriftlig information – kommentarer.*

(<http://www.skolverket.se/publikationer?id=748>) Hämtad: 2011-03-24

Skolverket 2001b. *Möten för utveckling, om utvecklingssamtal.*

(<http://www.skolverket.se/publikationer?id=857>) Hämtad: 2011-03-24

UNIKUM www.unikum.net Lathund för UNIKUM

(http://www.unikum.net/downloads/lathund_anvandare.pdf) Hämtad: 2011-03-31

(<http://www.unikum.net/support/pilotprojekt/anvand/>) Hämtad: 2011-05-03

Vetenskapsrådets forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning (<http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>) Hämtad: 2011-04-19

Föreläsningar:

Lars-Åke Kernell, 4 februari 2011, *Vad är det vi skall utveckla och vad är det vi skall utvärdera?*

Lisa Asp-Onsjö, 31 januari 2011, *Dokumentation och samtal i skolan – IUP, åtgärdsprogram och utvecklingssamtal.*

Intervjuer med elever skedda 2011-04-15, 2011-04-18 och 2011-04-19

Observationer skedda 2010-11-29 och 2011-01-18

Samtal med berörda klasslärare i samband med observationerna, 2010-11-29 och 2011-01-18